

Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Kerim Selvi¹, Özlem Bozo²

Selvi, K. ve Bozo, Ö. (2019). Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne*, 7(14), 68-82. DOI: 10.7816/nesne-07-14-05

Anahtar kelimeler

Erkeklerde kaslı olma arzusu, beden imajı, kaslı olma dürtüsü ölçeği, uyarlama, geçerlik ve güvenirlik

Keywords

Drive for muscularity in men, body image, drive for muscularity scale, adaptation, reliability and validity

Öz

Bu çalışma kapsamında, kaslı olmaya yönelik tutum ve davranışları ölçmede ve değerlendirmede yaygın olarak kullanılan Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin (Drive for Muscularity Scale) Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 297 erkek katılımcıdan toplanan veriler açımlayıcı faktör analizi yöntemi ile incelenmiş ve Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin üç faktörlü yapısının Türkiye'deki erkek örneklemini için uygun olduğu bulunmuştur, KMO = .87; Bartlett Testi $\chi^2(105) = 2512.12, p < .001$. Doğrulamalı faktör analizi sonuçları da bu üç faktörlü yapının uygunluğunu desteklemiştir, $\chi^2(84) = 246.2, p < .001, \chi^2/sd = 2.93$, CFI = .93, RMSEA = .08. Ayrıca, geçerlik (birleşen ve ayırt edici geçerlik) ve güvenirlik analizleri bağlamında ele alınan diğer psikometrik özellikler de, söz konusu uyarlamanın erkeklerdeki kaslı olmaya yönelik tutum ve davranışları ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir. Bu ölçeğin Türkçe'ye kazandırılması ile mevcut çalışmanın, Türkiye'deki erkeklerin beden imajlarına ilişkin meşguliyetlerinin derinlemesine anlaşılmasında önemli bilimsel katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Turkish Adaptation of the Drive for Muscularity Scale: A Validity and Reliability Study Abstract

In the current study, it was aimed to adapt the Drive for Muscularity Scale (DMS), which has been commonly used to measure attitudes and behaviors related to muscularity, to Turkish. For this purpose, the data collected from 297 male participants were analyzed with exploratory factor analysis, and its results indicated that Turkish DMS has a three-factor structure for Turkish men, KMO = .87; Bartlett's test of sphericity $\chi^2(105) = 2512.12, p < .001$. This three-factor structure of DMS was also supported by the findings of confirmatory factor analysis, $\chi^2(84) = 246.2, p < .001, \chi^2/sd = 2.93$, CFI = .93, RMSEA = .08. Other psychometric properties of Turkish DMS were examined through the validity (i.e., convergent and divergent validity) and reliability analyses, and the findings showed that this adaptation was a valid and reliable measure of muscularity oriented attitudes and behaviors for Turkish men. With this adaptation, this study is expected to provide important scientific contributions to our in-depth understanding of the body image concerns of Turkish men.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 19 Kasım 2018

Düzeltilme tarihi: 11 Nisan 2019

Kabul tarihi: 10 Haziran 2019

DOI: 10.7816/nesne-07-14-05

¹ Dr. Araş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, selvikerim(at)gmail.com, ORCID: 0000-0002-4308-4449

² Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, bozo(at)metu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4480-1876

Beden imajı algısı konusunda yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun kadınların beden algısı üzerine yoğunlaştığı yadsınamaz bir gerçektir (Cash, 2004). Bu durum nedenlerini toplumsal cinsiyet rolleri (Murnen ve Don, 2012) ve yeme bozuklukları (Cash, 2004; Smink, van Hoeken ve Hoek, 2012) bağlamında açıklamak mümkündür. Toplumsal cinsiyet rollerine bakıldığında, ataerkil ve heteroseksist kültürün, kadınlardan “ince ve seksi”, erkeklerden ise “güçlü ve kaslı” bedene uyum göstermesini beklediği bilinmektedir. Ancak kadınlar için söz konusu bedene uyum sağlamak başarının en temel göstergesi olarak algılanırken, erkekler için ideal bedene ulaşmak başarının göstergelerinden sadece biri olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle kadınlar, dayatılan toplumsal konuma uyum sağlayabilmek için erkeklerle göre kendilerini daha fazla nesneleştirme ve beden görünümlerine daha fazla önem atfetme eğilimi içerisinde olabilmektedirler (Murnen ve Don, 2012). Diğer taraftan yeme bozukluklarının, erkekler ile karşılaştırıldığında kadınlarda daha yaygın görülmesi, bu araştırma eğiliminin diğer bir nedeni olarak değerlendirilebilir (Cash, 2004; Smink, van Hoeken ve Hoek, 2012). Detaylandırmak gerekirse, anoreksiya nervoza ve bulimiya nervoza gibi yeme bozuklukları kadınlarda daha sık karşılaşılan problemler olduğu için bu problemlerin nedenleri, yaygınlığı, belirtileri vb. özellikleri daha çok kadınlar üzerinde araştırılmıştır (Cash, 2004; Pearson, Heffner ve Follette, 2010). Dolayısıyla, beden imajı problemleri kadınlara özgü problemler gibi algılanmış, kadınların beden algıları ve bu algılarla ilişkili problemlerine yönelik daha uygun ölçüm araçları geliştirilmiş ve beden algısı, daha çok yeme bozuklukları ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olan ve kadınların önem atfettiği “ince/zayıf beden” üzerinden ölçülmüştür. Bunun sonucunda da erkeklerin beden imajı konusunda herhangi bir problem yaşamadığı veya kadınlara oranla daha az beden imajı memnuniyetsizliği deneyimlediği algısı ortaya çıkmıştır (örn., Chng ve Fassnacht, 2016; Dion ve ark., 2015). Ancak bazı araştırmacılar (örn., McCabe ve Ricciardelli, 2004) ölçüm araçlarındaki bu yanlılığa ve erkeklerin beden imaj kaygılarının daha çok kaslı olmak ile ilişkili olduğuna dikkat çekerek, ilgili sonuçların gerçeği yansıtmıyor olabileceğini ileri sürmüş ve cinsiyetten etkilenmeyen ölçüm araçlarının geliştirilmesinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca bu ölçüm araçlarının kullanılması durumunda beden algısı memnuniyetsizliği açısından herhangi bir cinsiyet farkının söz konusu olamayabileceğine dikkat çekmişler ve cinsiyet farkının sadece bu memnuniyetsizliklerin tezahürleri açısından söz konusu olabileceğini vurgulamışlardır. Diğer bir deyişle, bu araştırmacılar erkeklerin de kadınlar ile benzer memnuniyetsizlikler yaşadıklarını ancak bu memnuniyetsizliklerin kadınlarda olduğu gibi ince/zayıf görünmekle ilgili değil kaslı bir bedene ulaşmak ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir (McCabe ve Ricciardelli, 2004). Araştırmacıların bu savları, erkeklerin ve kadınların benzer seviyelerde beden memnuniyetsizliği yaşadığını (Hale ve Smith, 2012; Selvi, 2018; Tiggemann, 1994), ince bedene sahip olma dürtüsü (drive for thinness) ile kaslı olma dürtüsünün (drive for muscularity) farklı yapılar olduğunu (McCreary ve Sasse, 2000) ve kadınların daha çok incelik ile ilgili ölçümlerde yüksek puan alırken (Ousley, Cordero ve White, 2008; Selvi, 2018) erkeklerin kaslılıkla ilgili ölçümlerde yüksek puan rapor ettiklerini gösteren (Pope ve ark., 2000; Selvi, 2018) farklı bulgular ile desteklenmiştir. Ancak ilgili alanyazında bu konuya odaklanan çalışma sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Kaslılık ile ilişkili beden memnuniyetsizliği ölçen araçların sınırlı sayıda olması bu durum üzerinde etkili olmuştur (McCabe ve Ricciardelli, 2004). Türkiye’de ise bu ölçüm araçlarının sayısı yok denecek kadar azdır (istisna Kas Dismorfik Bozukluğu Envanteri ve Vücut Geliştirici İmaj Şeması; Devrim, 2016). Bu nedenle erkeklerin beden imajı problemleri, araştırmacıların dikkatini yeterince çekmemiş ve bunun sonucunda da kas algı bozukluğu, steroid kullanımı gibi psikopatolojik sonuçların tespit edilememesi ve dolayısıyla bu durumlarla etkin bir şekilde mücadele etmede yetersiz kalınması ihtimalleri güçlenmiştir. Bahsedilen bu ihtimaller (riskler) göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye’deki erkeklerin beden imajı memnuniyetsizliklerini ve bu memnuniyetsizliğin

kaslılıkla olan ilişkisini değerlendirebilmek için ölçüm araçlarının alanyazına kazandırılması gerekli hale gelmiştir. Bu nedenle mevcut çalışmada Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin (Drive for Muscularity Scale; McCreary ve Sasse, 2000) Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin test edilmesi hedeflenmiştir.

Kaslı Olma Dürtüsü

V-şeklindeki kaslı erkek bedeni modern toplumda ideal erkek beden imajı olarak sunulmakta ve bu beden tipi mutluluk, başarı, çekicilik gibi birçok olumlu özelliğin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan bu ideal olarak sunulan beden ile kişilerin sahip olduğu bedenler arasındaki fark fazla olduğunda bu kişilerin tembel, başarısız gibi sıfatlar ile nitelendirilen olumsuz özelliklere sahip olduğu düşünülmektedir (Grogan, 2008; McCabe ve Ricciardelli, 2005; Tiggemann, 2011). Bu durumun neticesinde de erkekler, ideal olarak belirtilen vücut şekline ulaşabilmek için bazı tutum ve davranışlar içerisine girebilmektedir (Leit, Gray ve Pope, 2002; Mosley, 2009; Peters ve Phelps, 2001; Stokvis, 2006). Bu bağlamda, Cho ve Lee (2013) yaptıkları deneysel çalışmada, erkeklerin, kaslı erkek bedenini ideal erkek bedeni olarak tanımladığını, yüksek seviyede beden memnuniyetsizliği yaşayan erkeklerin bu ideal kaslı erkek bedenine daha fazla baktığını bulmuşlardır. Ayrıca, ülkemizde okul öncesi dönemdeki çocuklar ile yapılmış bir çalışmada erkek çocukların daha iri vücut şekillerine sahip olmayı istedikleri gözlemlenmiştir (Kerkez, Tural ve Akçınar, 2013). Tüm bunlara ek olarak Pope ve arkadaşlarının (2000) gerçekleştirildikleri kültürler arası çalışmada, erkeklerin kendi vücutlarından yaklaşık olarak 13 kilogram daha kaslı olan bedenleri ideal beden şekli olarak değerlendikleri gözlemlenmiştir. Tüm bu bulgular, modern toplum tarafından dayatılan ideal kaslı erkek bedeni imajının bireylerin tutumları üzerinde ne kadar etkili olduğunu gösterir niteliktedir.

Bu tutumlara ek olarak, erkekler kaslı olma arzusu güderek vücut geliştirme faaliyetleri içerisinde de yer alabilmektedir. Nitekim Dünya'da ve ülkemizde vücut geliştirme aktivitesini yapan erkeklerin sayısının son yıllarda katlanarak artması (Mosley, 2009; Stokvis, 2006; ayrıca bkz. Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2017) kaslı olma dürtüsünün erkekler için ne kadar önem kazandığını gösteren önemli diğer bir örnektir. Kaslı olma dürtüsü ve neticesindeki faaliyetler ilk bakışta aktif ve sağlıklı bir yaşam tarzının göstergesi olarak değerlendirilse de bunların, hem psikolojik hem de fiziksel sağlık üzerindeki olumsuz etkileri olduğu kabul edilmektedir. Zira kas gelişimi iyileştirmek için başvuru steroid kullanımının böbreklerde ve karaciğerdeki hasar riskini (Almukhtar, Abbas, Muhealdeen ve Hughson, 2015; van Amsterdam, Opperhuizen ve Hartgens, 2010) artırdığı bilinmektedir. Aynı zamanda kaslı olma dürtüsünün psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisi, bu dürtünün depresyon, duygu düzenlemede güçlükler ve düşük seviyedeki özgüven ile ilişkisini gösteren bulgular tarafından desteklenmiştir (örn., McCreary ve Sasse, 2000; Sepulveda, Parks, de Pellegrin, Anastasiadou ve Blanco, 2016; van Amsterdam ve ark., 2010). Ayrıca kas oranı ile patolojik derecede ilgilenme, çoğu kişiden daha kaslı olursa dahi kas gelişimini daha da arttırmak için çok yoğun çaba sarf etme ve fiziksel sağlığı riske atacak davranışlar (örn., steroid kullanımı, yoğun antrenman programı) sergileme gibi belirtileri olan kas algı bozukluğunun, bu dürtü ile olan ilişkisi de gösterilmiştir (Robert, Munroe-Chandler ve Gammage, 2009). Kaslı olma dürtüsünün bahsedilen fiziksel ve psikolojik olumsuz sonuçları göz önüne alındığında, bu sonuçları deneyimleme riski yüksek bireyleri belirlemenin, bu olumsuz sonuçları engelleme konusunda atılacak ilk adım olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, mevcut çalışma kapsamında hedeflenen Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmasının, özellikle ülkemizdeki riskli grubun belirlenmesine yönelik yapılacak çalışmalara bilimsel katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği

Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği (Drive for Muscularity Scale; McCraery ve Sasse, 2000) kaslı olmaya yönelik arzuyu ölçme konusunda yaygın olarak kullanılan ölçeklerden biridir. Söz konusu ölçek, 197 ergen katılımcının yer aldığı bir araştırmada geliştirilmiş ve ilgili çalışmada kaslı olma dürtüsünün ince/zayıf olma dürtüsünden farklı bir kavramı işaret ettiği bulunmuştur. (McCraery ve Sasse, 2000). Sonraki yıllarda ölçeğin İtalya (Nerini, Matera, Baroni ve Stefanile, 2016), İspanya (Sepulveda ve ark., 2016), Fransa (Chaba, d'Arripe-Longueville, Lentillon-Kaestner ve Scoffier-Meriaux, 2018), Meksika (Escoto ve ark., 2013), Malezya (Swami, Barron, Lau ve Jaafar, 2016), İran (Shahhossenli, Afshari ve Ghasemabadi, 2018) ve Romanya (Swami, Vintila, Tudorel, Goian ve Barron, 2018) örneklemine adapte edilmesi, kaslı olma dürtüsünün birçok kültürdeki rolünün anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Dünya çapında yaygın olarak kullanılan bir ölçek olmasına rağmen, mevcut çalışmaya kadar, bilginiz dahilinde, Türkçe'ye uyarlama konusunda herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. Bu eksiklik ile tutarlı olarak, kaslı olma dürtüsünün Türkiye'deki bireyler üzerindeki etkisi henüz yeterince bilinmemektedir. Dolayısıyla, bu ölçeğin mevcut çalışma kapsamında Türkçe'ye adapte edilmesi ile birlikte ulusal alanyazındaki kaslılık ile ilişkili çalışmaların artacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Mevcut çalışmaya yaşları 18 ile 65 ($Ort. = 23.56$, $SS = 6.25$) arasında değişen 297 erkek katılmıştır. Katılımcıların %12.5'i ($n = 37$) düşük, %77.8'i ($n = 231$) orta ve %9.8'i ($n = 29$) ise yüksek sosyoekonomik seviye içerisinde yer aldığını rapor etmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ($N = 281$, %92) üniversite öğrencisidir çünkü mevcut araştırmacılar, genç erkeklerin orta ve yaşlı erkekler ile karşılaştırıldığında beden görünümüne (Bucchianeri, Serrano, Pastula ve Corning, 2014) ve kaslarına (Murray ve Lewis, 2012) dair daha fazla memnuniyetsizlik hissettiklerini ve idealize edilmiş erkek bedeni tasvirlerine karşı daha hassas olduklarını (Mulgrew ve Cragg, 2017) göz önünde bulundurarak söz konusu genç-erkek örnekleme üniversite örnekleme içerisinde ulaşabileceklerini düşünmüşlerdir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, sosyoekonomik seviye, eğitim durumu gibi demografik özellikleri ile ilgili bilgileri bu form aracılığı ile edinilmiştir.

Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği (KODÖ): Ölçek "Drive for Muscularity Scale (DMS)" orijinal adı ile 2000 yılında McCraery ve Sasse tarafından kaslı olmaya yönelik davranış ve tutumların ölçülmesi için geliştirilmiştir. KODÖ, kas geliştirici davranışlar (örn., kas geliştirmek için ağırlık kaldırırım) ve kaslılık odaklı tutumlar (örn., daha kaslı olmayı dilerdim) olmak üzere iki faktörlü yapısı olan ve 15 maddeden oluşan bir ölçektir. Maddeler 6'lı Likert tipi bir ölçek ($1 = hiçbir zaman$, $6 = her zaman$) üzerinden değerlendirilmektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin iç tutarlık güvenilirliği erkekler, kadınlar ve tüm örneklem için sırasıyla, .84, .78 ve .84 olarak bulunmuştur. Birleşen geçerliliği bakımından ölçekten alınan puanlar ağırlık kaldırma aktivitelerinin sıklığı ($r = .24$, $p < .001$), depresyon ($r = .32$, $p < .001$; sadece erkek katılımcılar için) ile pozitif yönde ilişkili iken, öz-değer ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur ($r = -.41$, $p < .001$; sadece erkek katılımcılar için). Ayırt edici geçerlik bakımından ise ölçekten alınan puanların ince/zayıf olma dürtüsü ile herhangi bir ilişki göstermediği gözlenmiştir. McCreary (2007) faktör yapısının cinsiyete

göre değişebildiğini belirtmiştir; bu yüzden mevcut çalışmada sadece erkek katılımcılara yer verilmiştir (Kadın örneklemindeki faktör yapısı için bkz. Selvi, 2018³).

Görünüme Yönelik Sosyal Tutumlar Ölçeği (SATAQ-4R): SATAQ-4R beden imajı problemleri ve yeme bozuklukları ile ilgili sosyokültürel risk etmenlerini ölçmek için Thompson ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilmiştir. Beşli Likert tipi (*1 = kesinlikle katılmıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum*) 31 maddeden ve yedi alt faktörden oluşan SATAQ-4R'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Cihan, Bozo, Lauren ve Thompson (2016) tarafından yürütülmüş; altı faktörlü yapının (ince/düşük yağlı vücudun içselleştirilmesi, kaslılığın içselleştirilmesi, genel çekiciliğin içselleştirilmesi, aile baskısı, medya baskısı, akran ve önemli diğer kişilerin baskısı) Türk örneklemini için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bu faktörlerin iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının 84. ile .96 arasında değiştiği ortaya konmuştur. Ayrıca birleşen geçerliliği açısından SATAQ-4R'nin alt faktörleri ile düzensiz yeme, beden memnuniyeti ve benlik saygısı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Mevcut çalışmada, SATAQ-4R'nin ince/düşük yağlı vücudun içselleştirilmesi, kaslılığın içselleştirilmesi, genel çekiciliğin içselleştirilmesi faktörleri kullanılmış ve ilgili faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .73, .86 ve .85 olarak hesaplanmıştır.

Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ): VAÖ, Secord ve Jourard (1953) tarafından beden algısına ilişkin memnuniyeti/memnuniyetsizliği ölçmek için geliştirilmiş 40 maddeden oluşan bir ölçektir. Katılımcılardan, kendi bedenlerinin farklı bölümlerinden ne kadar memnun olduklarını 5'li Likert tipi bir ölçek (*1 = çok beğeniyorum, 5 = hiç beğenmiyorum*) üzerinden değerlendirmeleri istenmektedir. Bu nedenle, ölçekten alınan yüksek puanlar daha yüksek vücut memnuniyetsizliğini işaret etmektedir. VAÖ, Hovardaoğlu (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve Türkçe versiyonun iç tutarlılık güvenilirliği ile iki yarı güvenilirliği sırasıyla .91 ve .75 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği .94 olarak hesaplanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): RBSÖ, Rosenberg (1965) tarafından bireylerin genel öz-değerlerini ölçmek için geliştirilmiş 10 maddeden oluşan bir öz değerlendirme ölçeğidir. Her bir madde 4'lü Likert tipi bir ölçek (*1 = tamamen doğru, 4 = tamamen yanlış*) üzerinden derecelendirilmektedir. RBSÖ'nün Türkçe uyarlama çalışması Çuhadaroglu (1986) tarafından yapılmış ve Türkçe versiyonun iç tutarlılık güvenilirliği .76, test-tekrar test güvenilirliği ise .75 olarak bulunmuştur. Eş zamanlı geçerlilik açısından Çuhadaroglu, lise öğrencilerine psikiyatrik görüşmeler yapmış ve görüşmeler ile bu ölçekten alınan puanlar arasında .71'lik bir korelasyon bulunmuştur. Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği .91'dir.

İşlem

Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan ilgili etik izin alındıktan sonra Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'ni geliştiren yazarlardan (McCreary ve Sasse, 2000) Don McCreary ile iletişime geçilmiş ve ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için gerekli izin alınmıştır. Sonrasında ölçeğin maddeleri, psikoloji alanında doktora eğitimine devam eden üç lisansüstü öğrenci (bu makalenin birinci yazarı da dahildir) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra mevcut araştırmacılar tercüme edilen bu maddeleri kontrol etmişler; orijinal maddeler ile çevrilen bu maddeler arasındaki anlamsal benzerlikleri göz önünde

³ Birinci yazarın, ikinci yazarın danışmanlığında yürüttüğü tez çalışmasında, KODÖ'nün faktör yapısı kadın örneklem için de uyarlanmış, kadınlar için iki faktörlü yapının daha uygun olduğu gözlenmiştir.

bulundurarak tercüme edilmiş en iyi maddeyi seçmişler ya da oluşturmuşlardır. Devamında bu maddeler iki dile de hakim (bilingual) bir kişi tarafından İngilizce'ye geri çevrilmiştir. Geri çeviri sürecinden sonra mevcut araştırmacılar geri çevrilen maddeleri orijinalleriyle karşılaştırmış ve son hallerine karar vermişlerdir. Tüm bu çeviri sürecinin ardından ilgili ölçüm araçları çevrimiçi araştırma platformlarından biri olan Qualtrics'e yüklenmiş ve çalışma ODTÜ Araştırma Kayıt Sistemi vasıtasıyla özellikle bölümler bazında örneklem çeşitliliğini sağlamak için Psikoloji Bölümü dışındaki öğrencilere sunulan seçmeli genel psikoloji derslerinde duyurulmuştur. Ayrıca potansiyel katılımcılara ulaşmak için sosyal medya platformlarından da yararlanılmıştır. Katılımcılar bilgilendirme onam formunu imzalandıktan sonra anket bataryasını yaklaşık 15-20 dakika içerisinde tamamlamıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere ödül mahiyetinde .05 ders puanı verilmiştir.

Bulgular

Geçerlik Analizlerine İlişkin Sonuçlar

Yapı Geçerliği: Açımlayıcı Faktör Analizi

Öncelikle Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin Türkiye'de yaşayan erkek örneklemini üzerindeki faktör yapısı geçerliğini incelemek için SPSS 20 programı vasıtasıyla herhangi bir rotasyon sürecine başvurulmadan temel bileşen analizi gerçekleştirilmiş ve bu analiz sonucunda birin üzerindeki özdeğerlerin (5.84, 2.71 ve 1.01) ve eğim-plato grafiğinin üç faktörlü yapıyı önerdiği görülmüştür. Bu öneri doğrultusunda, ilgili analiz direct oblmin rotasyonu seçilerek tekrarlanmıştır. Sonuçlar Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği vasıtasıyla elde edilen verinin açımlayıcı faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymuştur, [KMO = .87; Bartlett Testi χ^2 (105) = 2512. 12, $p < .001$]. Bu üç faktör toplam varyansın %63.71'ini açıklamıştır. Faktör yükleri incelendiğinde ise yedi ölçek maddesinin, birinci faktöre yüklendiği ve bu maddelerin kaslı olmaya yönelik tutumlar ile ilgili olduğu gözlenmiştir (örn., daha kaslı olmayı dilerdim.). Dolayısıyla bu faktör "kaslı olmaya yönelik tutumlar (KOT)" olarak adlandırılmıştır. İkinci faktöre bakıldığında ise ağırlık antrenmanları ile ilgili üç maddenin (örn., kas geliştirmek için ağırlık kaldırırım) bu faktöre yüklendiği gözlenmiş ve dolayısıyla bu faktör "kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları (KOAD)" olarak adlandırılmıştır. Geri kalan beş maddenin ise üçüncü faktöre yüklendiği görülmüştür. Bu maddelerdeki ifadelerin genellikle kasları geliştirmeye yönelik yeme ve takviye kullanma davranışlarını içerdiği anlaşılmış ve söz konusu faktör "kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı" olarak isimlendirilmiştir. Ancak bu faktörde yer alan 12. madde (ağırlık çalışma programımın hayatımdaki diğer alanları aksattığını düşünürüm) ile ilgili bir problem tespit edilmiştir; bu madde kaslı olmaya yönelik davranışları ölçen bir madde olmasına rağmen söz konusu analizde "kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı (KOYTK)" olarak adlandırılan faktöre yüklenmiştir. Bu noktada araştırmacılar bu maddeyi ikinci faktör olan "kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları" çatısı altında tutmayı tercih etmişlerdir. Çünkü (1) bu madde kuramsal ve anlamsal bakımdan antrenman davranışları faktörü altında yer almaktadır (McCreary ve Sasse, 2000), (2) bu maddenin ikinci ve üçüncü faktörler altındaki yükü birbirine çok yakındır (KOAD için .41; KOYTK için .43), (3) bu maddenin ikinci faktör altında tutulması, iki faktörün iç tutarlık güvenilirliğinde kayda değer bir değişime yol açmamıştır (KOAD faktörünün Cronbach alfa katsayısı .73'den .71'e gerilerken, KOYTK faktörünün Cronbach alfa katsayısı .77'den .79'a yükselmiştir). Söz konusu faktörler, faktörlere yüklenen maddeler ve bu maddelerin faktör yükleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1

KODÖ'nün Faktör Yapısı

	Faktörler		
	Kaslı olmaya yönelik tutumlar	Kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları	Kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı
13. Kollarımın yeterince kaslı olmadığını düşünürüm.	.90	.06	.22
14. Göğsümün yeterince kaslı olmadığını düşünürüm.	.87	.04	.18
1. Daha kaslı olmayı dilerdim.	.83	.37	.16
7. Daha fazla kasım olsaydı kendime daha çok güvenirdim diye düşünürüm.	.82	.36	.20
11. Kas kütlemi biraz daha arttırsam daha güçlü hissedeceğimi düşünürüm.	.77	.48	.17
15. Bacaklarımın yeterince kaslı olmadığını düşünürüm.	.76	.03	.27
9. 4.5 kg daha hacim kazanırsam daha iyi görüneceğimi düşünürüm.	.54	.47	.41
2. Kas geliştirmek için ağırlık kaldırıyorum.	.35	.78	.35
6. Ağırlık çalışma antrenmanlarımdan birini bile kaçırırsam kendimi suçlu hissederim.	.31	.76	.42
8. Diğer insanlar benim çok sık ağırlık çalıştığımı düşünür.	.00	.73	.38
12. Ağırlık çalışma programımın hayatımdaki diğer alanları aksattığını düşünürüm.	.31	.41	.43
4. Kilo aldırıcı veya protein içeren karışımlar içerim.	.20	.54	.86
3. Protein veya enerji takviyesi kullanırım.	.21	.58	.81
10. Anabolik (kas yapıcı) steroid kullanmayı düşünürüm.	.16	.12	.75
5. Gün içerisinde olabildiğince çok kalori almaya çalışırım.	.31	.50	.61
Açıklanan varyans	38.95	18.04	6.72
Özdeğerler	5.84	2.71	1.01
Cronbach alfa katsayıları	.90	.71	.79

Not. Koyu renkli yazılmış yükler söz konusu maddenin hangi faktör altında yer aldığını göstermektedir.

Yapı Geçerliliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizinde elde edilen üç-faktörlü yapı AMOS programı kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi ile de test edilmiştir. Bu bağlamda, kaslı olmaya yönelik tutumlar gizil değişkenini yedi gösterge değişkeni, kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları gizil değişkenini dört gösterge değişkeni, kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı gizil değişkenini dört gösterge değişkeni temsil etmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre test edilen bu ilk modelin kabul edilen uyum indeks değerlerine (bkz., Hu ve Bentler, 1999; Tabachnick ve Fidell, 2006) sahip olmadığı gözlemlenmiştir [$\chi^2(87) = 440.40$, $p < .001$, $\chi^2 / sd = 5.06$, CFI = .86, NFI = .83, GFI = .81, RMSEA = .12]. Dolayısıyla, modelin uyum indekslerini iyileştirebilmek için modifikasyon indeksleri incelenmiş, bu doğrultuda aynı gizil değişkenlerin gösterge değişkenleri olan Madde 13 ile Madde 14'nün (birinci modifikasyon), Madde 14 ile Madde 15'in (ikinci modifikasyon) ve Madde 13 ile Madde 15'in (üçüncü modifikasyon) hata terimleri arasına kovaryanslar eklenmiştir. Her bir modifikasyon ayrı analizde uygulanmış ve model kademeli olarak ve önemli ölçüde iyileşmiştir [$\Delta\chi^2(1) = 111.64$, $p < .001$; $\Delta\chi^2(1) = 20.4$, $p < .001$; $\Delta\chi^2(1) = 62.16$, $p < .001$]. Sonuç olarak, model veriye kabul edilebilir düzeyde uyum göstermiştir, $\chi^2(84) = 246.2$, $p < .001$, $\chi^2 / sd =$

2.93, CFI = .93, NFI = .90, GFI = .90, RMSEA = .08. Söz konusu modeller Tablo 2’de gösterilmektedir. Ayrıca, doğrulayıcı faktör analizi kapsamında elde edilen son model Şekil 1’de sunulmuştur.

Tablo 2

KODÖ’nün Faktör Yapısına Dair Modellerin Uyum İndeksleri

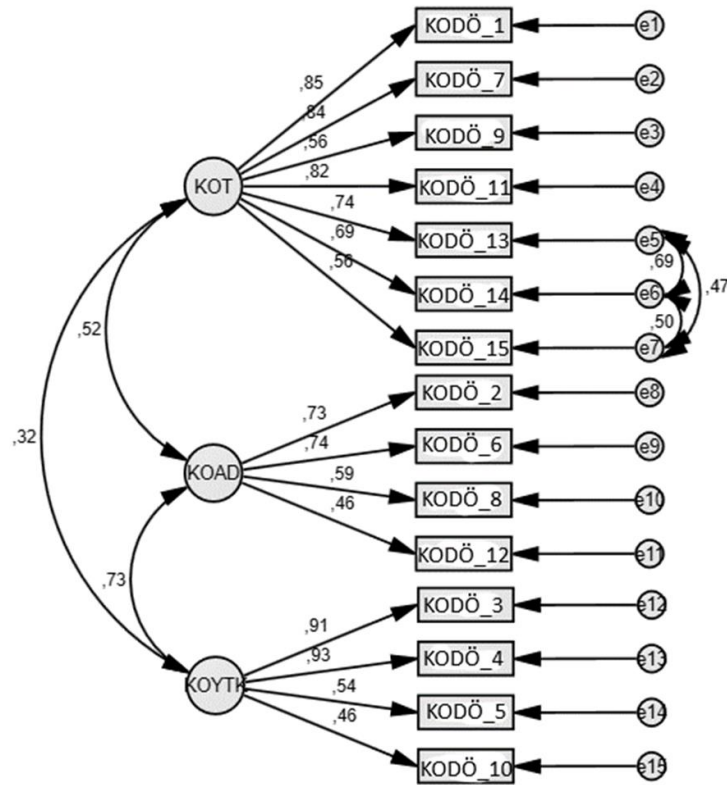
	χ^2	sd	p	χ^2/sd	CFI	GFI	NFI	RMSEA
1. Model	440.40	87	.000	5.06	.86	.81	.83	.12
2. Model	328.76	86	.000	3.82	.90	.88	.87	.10
3. Model	308.36	85	.000	3.63	.91	.88	.88	.09
4. Model	246.2	84	.000	2.93	.93	.90	.90	.08

Not 1. Model 1: herhangi bir modifikasyon yapılmadan önceki ilk model.

Not 2. Model 2: madde 13 ile madde 14’nün hata terimleri arasına kovaryans eklendikten sonraki model.

Not 3. Model 3: madde 14 ile madde 15’in hata terimleri arasına kovaryans eklendikten sonraki model.

Not 4. Model 4 madde 13 ile madde 15’in hata terimleri arasına kovaryans eklendikten sonraki model.

Şekil 1. Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Not. KOT: Kaslı Olmaya Yönelik Tutum, KOAD: Kaslı Olmaya Yönelik Antrenman Davranışları, KOYTK: Kaslı Olmaya Yönelik Yeme ve Takviye Kullanımı Davranışları.

Ölçüt Geçerliği: Birleşen ve Ayırt Edici Geçerlik

KODÖ'nün ölçüt geçerliği, birleşen ve ayırt edici geçerlik bağlamında değerlendirilmiştir. Birleşen geçerliği bağlamında, KODÖ'nün alt faktörleri, kaslı vücudun içselleştirilmesi, genel çekiciliği içselleştirilmesi, beden memnuniyetsizliği ve öz-saygı değişkenleri ile güçlü ilgileşimler göstermiştir. Ayırt edici geçerlik bakımından ise bu faktörlerin, ince/düşük yağlı vücudun içselleştirilmesi değişkeni ile zayıf ilgileşimlere sahip olduğu görülmüştür. İlgili ilgileşimler Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3

KODÖ'nün Faktörleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlgileşimler

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. KODÖ-KOT	(.89)							
2. KODÖ-KOAD	.42***	(.71)						
3. KODÖ-KOYTK	.36***	.64***	(.79)					
4. SATAQ-KVİ	.66***	.60***	.48***	(.86)				
5. SATAQ-GÇİ	.42***	.36***	.33***	.63***	(.85)			
6. SATAQ-İDYVİ	.19**	.17**	.12*	.25***	.26***	(.73)		
7. BM	.30***	-.11	-.08	.08	.07	.23***	(.94)	
8. ÖS	-.23***	-.01	-.05	-.07	-.05	-.19**	-.55***	(.91)

Not 1. * İlgileşim .05 düzeyinde anlamlıdır, ** İlgileşim .01 düzeyinde anlamlıdır, *** İlgileşim .001 düzeyinde anlamlıdır.

Not 2. Parantez içinde koyu renkli yazılmış değerler ilgili faktörlerin iç tutarlık katsayısını ifade etmektedir.

Not 3. KODÖ-KOT: Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği-Kaslı Olmaya Yönelik Tutumlar, KODÖ-KOAD: Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği-Kaslı Olmaya Yönelik Antrenman Davranışları, KODÖ-KOYTK: Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği-Kaslı Olmaya Yönelik Yeme ve Takviye Kullanımı, SATAQ-KVİ: SATAQ-Kaslı Vücudun İçselleştirilmesi, SATAQ-GÇİ: SATAQ-Genel Çekiciliğin İçselleştirilmesi, SATAQ-İDYVİ: SATAQ-İnce/Düşük Yağlı Vücudun İçselleştirilmesi, BD: Beden Memnuniyetsizliği, ÖS: Öz-saygı.

Güvenirlilik Analizlerine İlişkin Sonuçlar

KODÖ'nün güvenirliliği, iç tutarlık güvenirliliği kapsamında değerlendirilmiş ve ölçeğin tümü ve alt-faktörleri için ayrı ayrı Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır; bu değer tüm ölçek için .89, KODÖ-kaslı olmaya yönelik tutumlar faktörü için .90, KODÖ-kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları faktörü için .71 ve KODÖ-kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı faktörü için .79 olarak bulunmuştur. Ayrıca, hem tüm ölçek için hem de üç alt faktör için herhangi bir maddenin çıkarılması durumunda Cronbach alfa katsayılarında bir iyileşme gerçekleşip gerçekleşmediği incelenmiş ve kayda değer bir iyileşmenin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır. İki yarı güvenirlilik analizlerine bakıldığında ise Guttman iki-yarı katsayısının tüm ölçek için .83, KODÖ-kaslı olmaya yönelik tutumlar faktörü için .83, KODÖ-kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları faktörü için .65 ve KODÖ-kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı faktörü için .69 olduğu görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmada, erkeklerin beden imajı algısına ilişkin meşguliyetlerinin araştırıldığı çalışmalarda (örn., Edwards, Tod, Molnar ve Markland, 2016) sıklıkla kullanılan Kaslı Olma Dürtüsü Ölçeği'nin (KODÖ) Türkiye'deki erkek örneklemeine uyarlanması amaçlanmıştır. Erkeklerin kendi beden imajlarına ilişkin yaptıkları olumlu veya olumsuz değerlendirmelerin daha çok kaslılıkla ilişkili olması (McCabe ve Ricciardelli, 2004; McCreary ve Sasse, 2000) ve ülkemizde kaslılıkla ilişkili beden imajı kaygılarına yönelik ölçüm araçlarının sayıca yetersiz olması durumları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu uyarlama çalışmasının, Türkiye'de yaşayan erkeklerin beden imajı kaygılarının anlaşılması bağlamında önemli bir ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın sonuçları, KODÖ'nün üç faktörlü yapısının (kaslı olmaya yönelik tutumlar, kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları, kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı) Türkiye'deki erkek örneklemei için daha uygun olduğunu ortaya koymuştur. Bu yapı her ne kadar McCreary ve Sasse'nin (2000) ortaya koyduğu ve diğer bazı farklı uyarlama çalışması tarafından desteklenen (örn., Chaba ve ark., 2018; Swami ve ark., 2016; Swami ve ark., 2018) iki faktörlü yapıdan farklılaşsa da Meksika erkek örneklemeiyle yapılan Escoto ve arkadaşlarının (2013) çalışmasındaki bulgular ile tutarlı bir seyir göstermiştir. Alanyazındaki bu farklılık kas gelişimini artırmak veya hızlandırmak için başvuru alan diyet programları ve takviye kullanımı ile ilişkili dört maddeden (3., 4., 5. ve 10. madde) kaynaklanmaktadır. Söz konusu maddeler birçok çalışmada kaslı olmaya yönelik davranışlar faktörünün altına yüklenmiştir (örn., McCreary ve Sasse, 2000; Swami ve ark., 2016; Swami ve ark., 2018). Ancak mevcut çalışmada bu maddeler Meksika örneklemei ile yapılan çalışmada (Escoto ve ark., 2013) olduğu gibi antrenman davranışlarından farklılaşmış ve üçüncü bir faktör olan kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı boyutunu oluşturmuştur. Protein ağırlıklı diyet takibi ve/veya protein tozu, aminoasit, steroid vb. takviyelerin kullanımı kas gelişimini daha etkin bir şekilde sağlamak, kas oranı artırmak ve kas gelişimini hızlandırmak için başvuru alan bazı davranışlardan olsa da (Schwarzenegger ve Dobbins, 1998), bunların ağırlık kaldırma egzersizlerinden farklı bir davranış örüntüsünü ifade ettiği aşikardır. Bu nedenle, bahse konu bu dört maddenin kaslı olmaya yönelik antrenman davranışlarından ayrılarak kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı faktörünü oluşturmaları anlamlı bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Doğrulamalı faktör analizi sonuçları da bu üç faktörlü yapının Türkiye'deki erkek örneklem için kabul edilebilir ölçüde uyum gösterdiğini ortaya koymuştur, $\chi^2(84) = 246.2$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 2.93$, CFI = .93, NFI = .90, GFI = .90, RMSEA = .08. Alanyazında, bir modelin kabul edilebilir düzeyde uyum göstermesi için $2 < \text{ki-kare ki-kare/serbestlik derecesi} \leq 3$ (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003), $.90 \leq \text{CFI} < .95$ (Dimitrov, 2012), $.05 < \text{RMSEA} \leq .08$ (MacCallum, Browne ve Sugawara, 1996; Schermelleh-Engel ve ark., 2003), $.90 \leq \text{NFI}$ (Schumacker ve Lomax, 2010), $.90 \leq \text{GFI}$ (Schumacker ve Lomax, 2010) referans değerlerine sahip olması gerektiği önerilmektedir. Doğrulamalı faktör analizi sonuçlarına göre, KODÖ'nün üç faktörlü yapısının bu referans değerleri ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Ölçek maddelerine tek tek bakıldığında ise, Escoto ve arkadaşlarının (2013) bulguları ile tutarlı olarak 12. maddenin, kaslı olmaya yönelik tutumlar ve kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları faktörleri arasında, faktör yükü bakımından, net bir şekilde ayrılmadığı görülmüştür (bkz. Tablo 1). Alanyazında, bir maddenin, farklı faktörler altındaki yükleri arasında en az .1'den yüksek fark olması

gerektiği, aksi durumda ilgili maddenin atılmasının uygun olacağı belirtilse de (akt. Kaya, 2013), madde atmanın verilerin bütünlüğüne zarar verebileceğini savunan bir görüş de mevcuttur (Costello ve Osborne, 2005). Bu görüşten hareketle, hem önceki çalışmalarda ilgili maddenin davranışla ilişkili faktörlere yüklenmesi (örn., McCreary ve Sasse, 2000; Swami ve ark., 2016) hem de anlamsal olarak bir antrenman davranışını ifade etmesi nedeniyle bu madde, Escoto ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında olduğu gibi, kaslı olmaya yönelik antrenman davranışları çatısı altında değerlendirilmiştir. Ancak, ileriki çalışmalarda araştırmacıların bu maddeye temkinli yaklaşmasında fayda vardır. Diğer bir konu ise steroid kullanımına ilişkin olan 10. madde ile ilgilidir. Söz konusu madde, McCreary ve Sasse (2000) tarafından kaslı olmaya yönelik tutumları ölçmek için geliştirilmiş olsa da birçok çalışmada davranışlar ile ilişkili faktöre yüklendiği görülmüş (örn., Sepulveda ve ark., 2016; Swami ve ark., 2016) ve bunun sonucunda ya davranış faktörü altında değerlendirilmesi ya da analizler sırasında dışarıda tutulması önerilmiştir (McCreary, 2007). Mevcut çalışmada da bu maddenin davranışları ifade eden, kaslı olmaya yönelik yeme ve takviye kullanımı faktörüne yüklendiği tespit edilmiştir. McCreary'nin (2007) bu maddenin davranış maddesi olarak değerlendirilebileceğine ilişkin önerisi ve alanyazındaki benzer bulgular (örn., Escoto ve ark., 2013; Sepulveda ve ark., 2016; Swami ve ark., 2016) göz önünde bulundurulduğunda, bu maddeye dair bulgularımızın kuramsal olarak tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

KODÖ'nün Türkçe uyarlamasının ölçüt geçerliğine, birleşen geçerliği çerçevesinde bakıldığında, faktörlerinin kaslılıkla, genel çekicilikle, beden algısı memnuniyetsizliğiyle ve öz-saygıyla güçlü ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular, erkeklerin beden imaj algılarının kaslılıkla yakından ilişkili olduğunu (McCabe ve Ricciardelli, 2004; Selvi, 2018), V-şeklindeki ideal erkek bedenine (ideal olarak atfedilen) ne kadar yakın olunur ise o kadar beden imajına ilişkin memnuniyet, ne kadar uzak olunur ise o kadar beden imajına ilişkin memnuniyetsizlik deneyimlendiğini (bkz. Vartanian, 2012) ve öz-saygı ile kaslı olma dürtüsü arasındaki negatif ilişkinin mevcut olduğunu (örn., Sepulveda ve ark., 2016) gösteren çalışmaların sonuçları ile tutarlı görünmektedir. Ayırt edici geçerlik çerçevesinde bakıldığında ise ince olma dürtüsü ve kaslı olma dürtüsünün farklı yapılar olduğunu gösteren önceki bulgular (örn., McCreary ve Sasse, 2000) ile tutarlı olarak, KODÖ'nün faktörlerinin ince/düşük yağ oranlı vücudun içselleştirilmesi ile düşük seviyede ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

KODÖ'nün güvenilirliği, iç tutarlık güvenilirliği kapsamında ele alınmış; Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının faktörler için .71 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür. Bu iç tutarlık katsayıları her ne kadar kabul edilebilir değerler içerisinde (Cortina, 1993) yer alsa da, örneklemimiz vücut geliştiren ya da aktif spor yapan katılımcılardan oluşmadığı için nispeten düşüktür. Ancak vücut geliştiren örneklem ile yapılacak çalışmalarda bu değerlerin daha da artacağı düşünülmektedir çünkü alanyazında vücut geliştiren örneklemelerden elde edilen verilerde normal örneklemden elde edilen verilere göre daha yüksek Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarına ulaşıldığını gösteren karşılaştırmalı bulgular mevcuttur (bkz. Wojtowicz ve von Ranson, 2006).

Sonuç olarak, faktör analizlerinden (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri), ölçüt geçerliği ve iç tutarlık sonuçlarından elde edilen psikometrik özellikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, KODÖ'nün Türkiye'deki erkek örnekleminin kaslı olmaya yönelik dürtüsünü ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu ölçeğin Türkçe'ye kazandırılması ile erkeklerin beden imajı kaygılarına yönelik yapılacak Türkiye'deki çalışmaların sayıca artacağı ve çeşitleneceği, bunun sonucunda da ülkemizdeki erkeklerin bedenlerine dair kaygılarının daha derinlemesine anlaşılacağı düşünülmektedir.

Buna ek olarak, bu ölçeğin kaslı olma dürtüsü ile ilişkili olduğu bilinen steroid kullanımı, depresyon, düşük öz-güven ve kas algı bozukluğu (McCreary ve Sasse, 2000; Sepulveda ve ark., 2016; Schwarzenegger ve Dobbins, 1998; van Amsterdam ve ark., 2010) gibi olumsuz sonuçları deneyimleme riski yüksek bireylerin belirlenmesi ve bu kişilere yönelik müdahale programlarının geliştirilmesi bağlamında ulusal alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

Her çalışmada olduğu gibi, bu çalışmanın da bazı kısıtlılıklarından bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki örneklemin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Örneklemin büyük bir kısmını üniversite öğrencisi olan erkekler oluşturmaktadır, bu nedenle bulguların Türkiye’deki erkeklere genellenebilirliği zayıftır. Dolayısıyla gelecekteki çalışmalarda katılımcıları çeşitlendirmek (yaş, eğitim, ekonomik seviye vb.) bulguların genellenebilirliği açısından önemli katkılar sunacaktır. Ayrıca mevcut çalışmada düzenli vücut geliştirme faaliyetleri içerisinde yer almak gibi bir katılım kriteri belirlenmemiştir. Böyle bir kriter kapsamında yürütülecek ileriki çalışmalarda KODÖ’nün faktör yapısının vücut geliştiren erkeklerde değişip değişmeyeceği merak konusudur. Diğer kısıtlılık ise açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin aynı örnekleme uygulanması ile ilgilidir. Bu yöntem birçok ölçek uyarlama çalışmasında kullanılıyor olsa da (örn., Şahin ve Kahya, 2018; Yağmur ve Tosun, 2018), açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin farklı örneklemelere uygulanması konusunda öneriler mevcuttur (Güngör, 2016). Bu nedenle her iki faktör analizi yönteminin aynı örneklem üzerinde sınanmış olması bu araştırmanın bir kısıtlılığı olarak değerlendirilmiştir. Son kısıtlılık ise KODÖ’nün test-tekrar testi güvenilirliğinin mevcut çalışma kapsamında incelenmemesidir. Gelecek çalışmalarda bu doğrultuda veri toplanması ve analiz yapılması, KODÖ’nün Türkçe uyarlamasının güvenilirliğinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması konusunda önemli bir fayda sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Almukhtar, S. E., Abbas, A. A., Muhealdeen, D. N. ve Hughson, M. D. (2015). Acute kidney injury associated with androgenic steroids and nutritional supplements in bodybuilders. *Clinical Kidney Journal*, 8(4), 415–419.
- Bucchianeri, M. M., Serrano, J. L., Pastula, A. ve Corning, A. F. (2014). Drive for Muscularity is heightened in body dissatisfied men who socially compare. *Eating Disorders*, 22, 221–232. doi: 10.1080/10640266.2013.874825
- Cash, T. F. (2004). Body image: past, present, and future. *Body Image*, 1, 1–5.
- Chaba, L., d’Arripe-Longueville, F., Lentillon-Kaestner, V. ve Scoffier-Meriaux, S. (2018). Adaptation and validation of a short French version of the Drive for Muscularity Scale in male athletes (DMS-FR). *Plus One*, 13(5). doi: 10.1371/journal.pone.0196608
- Chng, S. C. W. ve Fassnacht, D. B. (2016). Parental comments: Relationship with gender, body dissatisfaction, and disordered eating in Asian young adults. *Body Image*, 16, 93–99. doi: 10.1016/j.bodyim.2015.12.001
- Cho, A. ve Lee, J. H. (2013). Body dissatisfaction levels and gender differences in attentional biases toward idealized bodies. *Body Image*, 10, 95–102. doi: 10.1016/j.bodyim.2012.09.005
- Cihan, B., Bozo, Ö., Lauren, M. S. ve Thompson, J. K. (2016). Psychometric properties of sociocultural attitudes towards appearance scale-4-revised (SATAQ-4R) in Turkish women. *Eating Behaviors*, 21, 168–171. doi:10.1016/j.eatbeh.2016.03.003
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98–104.

- Costello, A. B. ve Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment Research & Evaluation*, 10(7). Available online: <http://pareonline.net/getvn.asp?v=10&n=7>
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Devrim, A. (2016). *Kas dismorfik bozukluğu envanteri ve vücut geliştirici imaj şeması'nın geçerlik ve güvenirlik durumu ile yeme tutumu testi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dimitrov, D. M. (2012). *Statistical methods for validation of assessment scale data in counseling and related fields*. United States of America: Wiley.
- Dion, J., Blackburn, M. E., Auclair, J., Laberge, L., Veillette, S., Gaudreault, M., ... Touchette, E. (2015). Development and aetiology of body dissatisfaction in adolescent boys and girls. *International Journal of Adolescence and Youth*, 20(2), 151–166. doi: 10.1080/02673843.2014.985320
- Edwards, C., Tod, D., Molnar, G. ve Markland, D. (2016). Predicting muscularity-related behavior, emotions, and cognitions in men: The role of psychological need thwarting, drive for muscularity, and mesomorphic internalization. *Body Image*, 18, 108–112. doi: 10.1016/j.bodyim.2016.06.005
- Escoto, C., Alvarez-Rayon, G., Mancilla-Diaz, J. M., Ruiz, E. J. C., Paredes, K. F. ve Lugo, C. S. J. (2013). Psychometric properties of the Drive for Muscularity Scale in Mexican Males. *Eating and Weight Disorders*, 18(1), 23–28. doi: 10.1007/s40519-013-0010-6
- Grogan, S. (2008). *Body image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children*. East Sussex: Routledge.
- Güngör, D. (2016). Psikolojide ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uyarlanması kılavuzu. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 104–112.
- Hale, B. D. ve Smith, D. (2012). Bodybuilding. T. F. Cash (Eds.), *Encyclopedia of body image and human appearance* içinde (pp. 66–73). Spain: Elsevier Inc.
- Hovardaoğlu, S. (1993). Vücut algısı ölçeği. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 1(1), 11–26.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. doi: 10.1080/10705519909540118
- Kaya, M. F. (2013). Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 175–193.
- Kerkez, F. I., Tatal, V. ve Akçınar, F. (2013). Body image perceptions and body dissatisfaction among preschoolers. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 24(3), 234–244.
- Leit, R. A., Gray, J. J. ve Pope, H. G. (2002). The media's presentation of the ideal male body: A cause for muscle dysmorphia? *International Journal of Eating Disorder*, 31, 334–338. doi: 10.1002/eat.10019
- MacCallum, R. C., Browne, M. V. ve Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130–149.
- McCabe, M. P. ve Ricciardelli, L. A. (2004). Body image dissatisfaction among males across the lifespan: a review of past literature. *Journal of Psychosomatic Research*, 56(6), 675–685. doi: 10.1016/S0022-3999(03)00129-6
- McCabe, M. P. ve Ricciardelli, L. A. (2005). A prospective study of pressures from parents, peers, and the media on extreme weight change behaviors among adolescent boys and girls. *Behavior Research and Therapy*, 43(5), 653–668. doi: 10.1016/j.brat.2004.05.004

- McCreary, D. R. (2007). The Drive for Muscularity Scale: Description, psychometrics, and research findings. J. K. Thompson ve G. Cafri (Eds.), *The muscular ideal: Psychological, social, and medical perspectives* içinde (pp. 87-106). Washington, DC: American Psychological Association.
- McCreary, D. R. ve Sasse, D. K. (2000). An exploration of the drive for muscularity in adolescent boys and girls. *Journal of American College Health*, 48, 297–304.
- Mosley, P. E. (2009). Bigorexia: Bodybuilding and muscle dysmorphia. *European Eating Disorders Review*, 17(3), 191–198. doi: 10.1002/erv.897
- Mulgrew, K. E. ve Cragg, D. N. C. (2017). Age differences in body image responses to idealized male figures in music television. *Journal of Health Psychology*, 22(6), 811–822. doi: 10.1177/1359105315616177
- Murnen, S. K. ve Don, B. P. (2012). Body image and gender roles. In T. F. Cash (Ed.), *Encyclopedia of body image and human appearance*. (pp. 128-134). San Diego, CA: Elsevier Academic Press. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-384925-0.00019-5>
- Murray, T. ve Lewis, V. (2014). Gender-role conflict and men's body satisfaction: The moderating role of age. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(1), 40–48. doi: 10.1037/a0030959
- Nerini, A., Matera, C., Baroni, D. ve Stefanile, C. (2016). Drive for Muscularity and sexual orientation: Psychometric properties of the Italian version of the Drive for Muscularity Scale (DMS) in straight and gay men. *Psychology of Men & Masculinity*, 17(2), 137–146. doi:
- Ousley, L., Cordero, E. D. ve White, S. (2008). Eating disorders and body image of undergraduate men. *Journal of American College Health*, 56(6), 617–622. doi: 10.3200/JACH.56.6.617-622
- Pearson, A. N., Heffner, M. ve Follette, V. M. (2010). *Acceptance & commitment therapy for body image dissatisfaction*. Oakland: New Harbinger Publications, Inc.
- Peters, M. A. ve Phelps, L. (2001). Body image dissatisfaction and distortions, steroid use, and sex differences in college age bodybuilders. *Psychology in the Schools*, 38(3), 283–289. doi: 10.1002/pits.1018
- Pope, H. G., Gruber, A. J., Mangweth, B., Bureau, B., deCol, C., Jouvent, R. ve Hudson, J. I. (2000). Body image perception among men in three countries. *American Journal of Psychiatry*, 157(8), 1297–1301.
- Robert, C. A., Munroe-Chandler, K. J. ve Gammage, K. L. (2009). The relationship between the drive for muscularity and muscle dysmorphia in male and female weight trainers. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 23(6), 1656–1662. doi: 10.1519/JSC.0b013e3181b3dc2f
- Rosenberg M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press, Princeton.
- Secord, P. F. ve Jourard, S. M. (1953). The appraisal of body-cathexis: body cathexis and the self. *Journal of Consulting Psychology*, 17, 343–347. doi: 10.1037/h0060689
- Selvi, K. (2018). *Exploring men's body image concerns and predisposing factors for muscle dysmorphia in the framework of Self-Determination Theory*. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Sepulveda, A. R., Parks, M., de Pellegrin, Y., Anastasiadou, D. ve Blanco, M. (2016). Validation of the Spanish version of the Drive for Muscularity Scale (DMS) among males: Confirmatory factor analysis. *Eating Behaviors*, 21, 116–122. doi: 10.1016/j.eatbeh.2016.01.010
- Shahhossen, M. Afshari, A. ve Ghasemabadi, R. N. (2018). Determining psychometric properties of Drive for Muscularity Attitudes Questionnaire (DMAQ) among Iranian athletes. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 20(1), 50–62.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23–74.

- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schwarzenegger, A. ve Dobbins, B. (1998). *The new encyclopedia of modern bodybuilding: The bible of bodybuilding, fully updated and revised*. New York: Simon and Schuster, Inc.
- Smink, F. R. E., van Hoeken, D. ve Hoek, H. W. (2012). Epidemiology of eating disorders: Incidence, prevalence and mortality rates. *Current Psychiatry Reports*, 14(4), 406–414. doi: 10.1007/s11920-012-0282-y
- Stokvis, R. (2006). The emancipation of bodybuilding. *Sport in Society*, 9(3), 463–479. doi: 10.1080/17430430600673480
- Swami, V., Barron, D., Lau, P. L. ve Jaafar, J. L. (2016). Psychometric properties of the Drive for Muscularity Scale in Malay men. *Body Image*, 17, 111–116. doi: 10.1016/j.bodyim.2016.03.004
- Swami, V., Vintila, M., Tudorel, O., Goian, C. ve Barron, D. (2018). Factor structure and psychometric properties of a Romanian translation of the drive for Muscularity Scale (DMS) in university men. *Body Image*, 25, 48–55. doi: 10.1016/j.bodyim.2018.02.004
- Şahin, Ö. ve Kahya, Y. (2018). Evcil Hayvana Bağlanma Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne*, 6(12), 174–197. doi: 10.7816/nesne-06-12-09
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2006). *Using multivariate statistics* (5th edition). Boston: Allyn & Bacon.
- Thompson, J. K., Schaefer, L. M., Burke, N. L., Heinberg, L. J., Calogero, R. M., Bardone-Cone, A. M., ...Vercellone, A. C. (2011). Development and validation of the 4th version of the Sociocultural Attitudes towards Appearance Questionnaire (SATAQ-4). Poster presented at *The Annual Eating Disorder Research Society Meeting*, Edinburgh, Scotland.
- Tiggemann, M. (1994). Gender differences in the interrelationships between weight dissatisfaction, restraint, and self-esteem. *Sex Roles*, 30(5-6), 319–330. doi: 10.1007/BF01420596
- Tiggemann, M. (2011). Sociocultural perspectives on human appearance and body image. T. F. Cash ve L. Smolak (Eds.) içinde *Body image: A handbook of science, practice, and prevention* (2nd ed.), (pp. 12–19). New York: The Guilford Press.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı (2017). Yıllara göre federasyonlara bağlı lisanslı sporcu sayısı, 2007-2014. 25 Ekim 2017 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=278 adresinden alınmıştır.
- van Amsterdam, J., Opperhuizen, A. ve Hartgens, F. (2010). Adverse health effects of anabolic-androgenic steroids. *Regulatory Toxicology and Pharmacology*, 57(1), 117–123. doi: 10.1016/j.yrtph.2010.02.001.
- Vartanian, L. R. (2012). Self-Discrepancy Theory and body image. T. F. Cash (Eds.), *Encyclopedia of Body Image and Human Appearance* içinde 7, 711–717. Spain: Elsevier Inc.
- Wojtowicz A. E. ve von Ranson, K. M. (2006). Psychometric evaluation of two scales examining muscularity concerns in men and women. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(1), 56–66. <http://dx.doi.org/10.1037/1524-9220.7.1.56>
- Yağmurcu, Y. ve Tosun, L. P. (2018). Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Nesne*, 6(13), 225–255. doi: 10.7816/nesne-06-13-01